

πρὸς μετὰ δύο ἡμέρας ἐδήλωσεν ὅτι ὁ Βετόβεν ἦν ἀποθάνῃ. Καὶ ὄντως ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν ἡ ζωὴ τὸν ἐγκατέλειπεν. Ἐνῶ ἐψυχορράγει ἐπὶ τῆς κλίνης του, εἰσῆλθεν ἄνθρωπός τις. Ἦτο δὲ ὁ Χοῦμμελ, ὁ Χοῦμμελ ὁ παλαιός, ὁ μόνος φίλος του. Εἶχε μάθει τὴν ἀσθένειαν τοῦ Βετόβεν καὶ ἤρχετο νὰ τὸν περιποιηθῆ καὶ νὰ τῷ δώσῃ χρῆματα ἄλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Ὁ Βετόβεν δὲν ἐλάλει, καὶ μόνον βλέμμα εὐγνωμοσύνης ἠδυνήθη ν' ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν Χοῦμμελ.

Ὁ Χοῦμμελ ἐκλινεν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦ ἀκουστικοῦ κέρατος, διὰ τοῦ ὁποῖου ἠδύνατο ὁ Βετόβεν νὰ ἀκούῃ λέξεις τινὰς δυνατὰ προφερομένας, τῷ ἐξέφρασε τὴν θλίψιν τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο βλέπων αὐτὸν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει. Ὁ Βετόβεν ἐφάνη ζωογονούμενος, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐλαμψαν καὶ εἶπε·

— Δὲν εἶναι ἀλήθεια, Χοῦμμελ, ὅτι ἡμῖν καὶ ἐγὼ κάτι τι; Αὐταὶ ἦσαν αἱ τελευταῖαι του λέξεις· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του προσηλόθησαν· τὸ στόμα του διεστάλη ὀλίγον καὶ ἡ ζωὴ ἀπέπτη.¹

Δ. Π. Α.

ΠΕΡΙΒΟΗΤΟΙ ΓΑΣΤΡΟΛΑΤΡΑΙ

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥώμῃ περιβόητοι ἐγένοντο ἐπὶ γαστρολατρείᾳ οἱ τρεῖς Ἀπίκιοι, πάντων δὲ περιφημώτατος ὁ δεύτερος, ἐπὶ Αὐγούστου καὶ Τιβερίου ἀκμάσας. Συνέγραψε, λέγουσι, καὶ πόνημα περὶ μαγειρικῆς, καὶ τοσοῦτω περὶ τὰ τοιαῦτα κατέστη ἐντριβής, ὥστε ἐξ αὐτοῦ «πλακούντων γένη πολλὰ ἀπίκια ὀνομάζεται», καθὰ λέγει ὁ Ἀθήναιος, ὡς σήμερον τὰ *sabaquen* ἐνθυμίζουσι τὸν εὐφυᾶ συγγραφέα τῆς «Φυσιολογίας τῆς γεύσεως,» οὗτινος φέρουσι τὸ ὄνομα. Ὁ πλουσιώτατος Ῥωμαῖος τρυφητῆς διέτριβεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Μιντούρναϊς τῆς Καμπανίας ἐσθίων πολυτελεῖς καρίδας, αἵτινες «γίνονται αὐτόθι ὑπὲρ τε τὰς ἐν Σμύρνῃ μέγισται καὶ τοῦς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀστακούς.» Ἀκούσας ὅμως ὅτι κατὰ τὴν Λιβύην ὑπάρχουσιν ἔτι μεγαλειότεραι, ἐξέπλευσε πικρευθὺς «οὐδ' ἀναμείνας μίαν ἡμέραν.» Πολλὰς ὑπέστη κατὰ τὸν πλοῦν κακουχίας, ἀλλὰ πρὶν ἢ ἔτι προσορμισθῆ εἰς τὸν τόπον ἢ ταχύπτερος Φήμη εἶχεν ἤδη προαναγγεῖλαι εἰς τοὺς ἄλιεῖς τὴν ἔλευσιν τοιοῦτου πελάγου, διὸ καὶ «προσπλεύσαντες προσήνεγκον αὐτῷ τὰς καλλίστας καρίδας.»

— Δὲν ἔχετε μεγαλειτέρας; ἠρώτησεν ὁ Ἀπίκιος τοὺς ἄλιεῖς, παρατηρῶν αὐτὰς μετὰ βλέμματος περιφρονητικοῦ.

— Ὅχι, ἐξοχώτατε· δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρεθῶσι μεγαλειότεραι.

— Τότε πίσω! εἶπε πρὸς τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοίου. Καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Ἰταλίαν χωρὶς οὐδὲν κἄν τῇ γῆ νὰ προσπελάσῃ.

Ἡμέραν δὲ τινὰ ἐνθυμηθεῖς ὅτι πολλὰ εἶχε χρῆν, χρυσὸν δὲ ὀλίγον, μετεπέμψατο παρ' αὐτῷ τὸν ταμίαν του.

— Πόσα χρήματα μᾶς μένουν; ἠρώτησεν ὁ Ἀπίκιος.

— Διακόσαιοι πεντήκοντα χιλιάδες δραχμῶν, ἐξοχώτατε, ἀπεκρίθη ὁ Ταμίαις.

— Μόνον;

— Μόνον.

— Ἐχει καλῶς.

Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὁ Ἀπίκιος ἀπεχειρήτιζε διὰ παντὸς τὰς καρίδας, πίνων δηλητήριον ἀντὶ φαλερνείου διότι δὲν ἠδύνατο πλέον διὰ τοῦ γλέσχρου ἐκείνου ποσοῦ νὰ θύῃ εὐπρεπῶς τῇ θεᾷ του. . .

Θέλετε δὲ γαστρομάρτυρας καὶ παρὰ νεωτέρους; Ἐνθυμήθητε τὸν οἰκονόμον (*maitre d'hotel*) τοῦ πρίγκιπος Κονδῆ, τὸν περιβόητον Βατέλ. Ὁ πρίγκιψ εἰστία ποτὲ κατὰ τὸ 1671 ἐν τῇ ἐν Σιαντιγὺ λαμπρῇ αὐτοῦ ἐπαύλει τὸν τρυφηλῆς μνήμης βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβικὸν τὸν 16'. Τὰ πάντα εἰσιν ἔτοιμα, μόνον οἱ ἰχθύες καουστεροῦσιν. Ὁ Βατέλ περιμένει, ἀλλ' οἱ ἰχθύες δὲν ἔρχονται. Ὁ Βατέλ ἄρχεται ἀδμηρῶν, ἰχθύες δὲν φαίνονται. Ὁ Βατέλ κλαίει καὶ ὀδύρεται, φωνάζει, κραυγάζει, οἱ ἰχθύες δὲν ἀποκρίνονται. Ὁ Βατέλ ἀπελπίζεται, οἱ ἰχθύες δὲν ἐμφανίζονται. Ὁ Βατέλ κόπτεται τὸν λαμῖόν του, καὶ οἱ ἰχθύες καταφθάνουσι.

Βασιλικὴ τράπεζα ἄνευ ἰχθύων οὐδαμοῦ ἠκούσθη· ἠδύνατο λοιπὸν ὁ τάλας οἰκονόμος νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τοιοῦτον αἴσχος! . . . Αἱ τελευταῖαι λέξεις του ἦσαν «*et la marée qui n'arrive pas!* . . .»

Ἄλλ' ἂν ὁ Ἀπίκιος καὶ ὁ Βατέλ ἐνεγράφησαν μεταξὺ τῶν μαρτύρων τῆς γαστρῆς, ὁ πρὸ αὐτῶν ἀκμάσας Λούκουλλος ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως ὁ μέγας αὐτῆς ποντίφιξ. Ἀλλὰ τίς ὁ Λούκουλλος οὗτος; ἕνας ἐξακουστός φαγᾶς, ὃ ἀποκρίθη βεβαίως ὁ ἀναγνώστης. Καὶ ὅμως ὁ φαγᾶς οὗτος διέπρεψεν ἐπὶ στρατηγίᾳ καὶ πολιτείᾳ· ἐνίκησε κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν τὸν Μιθριδάτην, καὶ ἡ πρὸς τοῦς ἠττημένους λαοὺς αὐτοῦ πολιτεία ἐλέγχγει ἄνδρα ἥτιον καὶ συνετόν. Ἐκαλλιέργει τὰ γράμματα καὶ ἐπροστάτευε τοὺς καλλιτέχνας, συνέγραψε μάλιστα καὶ ἑλληνιστὶ τὴν τοῦ μαρσικοῦ πολέμου ἱστορίαν, ἧς μνημονεύει ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ, ὃν παραβάλλει πρὸς τὸν τοῦ Κίμωνος. Εἶχε λαμπρὰν παρὰ τῷ Τούσκλῳ ἔπαυλιν ἣν ἀπθηνάτισεν ὁ Κικέρων, ἐν ἣ πίνακες, ἀγάλματα, καλλιτεχνήματα, καὶ ὅ,τι δύναται νὰ τέρψῃ καὶ εὐφράνῃ τὴν ὕρασιν, πρὸς δὲ καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην τοῖς πᾶσι προσιτήν. Πικραιτηθεῖς δὲ τῶν τῆς πολιτείας κατόκει ἐν τῇ ἐπαύλει, ἀναγινώσκων κατὰ προτίμησιν τὸν Ξενοφῶντα, ἀναστροφόμενος τοῖς φιλοσόφοις καὶ πολυτελῶς ἐστιῶν τοὺς προσερχο-

μένων ξένους, ἰδίᾳ δὲ τὸν Λούκουλλον. Ἄλλὰ τίς ἐνθυμείται τὸν νικητὴν τοῦ Μιθριδάτου, τὸν συγγραφέα τοῦ μαρσικοῦ πολέμου ἢ τὸν ἀναγνώστην τοῦ Ξενοφῶντος; Πάντα ταῦτα ἔπασαν εἰς λήθην καὶ μόνον τὰ πολυτελῆ δεῖπνα δίδωσταν τοῦ ἀνδρὸς τὴν μνήμην, παροιμιώδη αὐτὴν κατὰ τὴν ἰστορίαν. Οὕτως δὲ περιδοξὸς στρατηγός, ὁ φίλος τοῦ Κάτωνος καὶ τοῦ Κικέρωνος, ὁ προστάτης τῶν ἐν Ῥώμῃ Ἑλλήνων, ὁ συμβιωτὴν μετὰ τοῦ ἐξ Ἀσκάλωνος φιλοσόφου Ἀντιόχου, ὁ περικλητὸς Ῥωμαῖος οὐτινος ὁ οἶκος ἦν «ἐστία καὶ πρυτανεῖον ἑλληνικὸν τοῖς ἀριστομένοις εἰς Ῥώμην», δὲν εἶναι διὰ τοὺς πολλοὺς εἰμὴ «ἐνὸς φοβερῆς φαχῆς!» Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι καὶ ὁ Λούκουλλος, δειπνῶν κατὰ μόνον ἢ μετὰ συνδικητῶν, ἐσεβάσθη πάντοτε ἐαυτὸν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ πολλὰ περὶ τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἀνέκδοτα. Ἐξένιζέ ποτε ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀγαθούς τινες Ἑλληνας, ἀναβάνας εἰς Ῥώμην καὶ εἰς τὴν πατρὶν λιτότητα εἰθισμένους. Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι ἦσαν, ὡς φαίνεται, φιλότιμοι καὶ ἐπὶ τέλους ἀπέριψαν τὴν πρόσκλησιν, κίσχυνόμενοι νὰ γίνωνται αἴτιοι τοιαύτης καθ' ἑκάστην δαπάνης. «Μὴ στενοχωρεῖσθε, ἄνδρες Ἕλληνας, εἶπεν ὁ Λούκουλλος μειδιῶν ἐκ τούτων γίνεσθαι τι καὶ δι' ὑμᾶς, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα διὰ τὸν Λούκουλλον.»

Ὁ Ἡσαῦ ἐπώλησε τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰακώβ ἀντὶ πινακίου ἐψημένης φαχῆς, — τί πείνα καὶ τί ἀδελφικὴ ἀγάπη! — ὁ Λούκουλλος ὅμως ἐξετίμα τὴν γαστέρα του κατὰ περισσότερον ἢ ἐκεῖνος τὰ νερόδραστα αὐτοῦ πρωτοτόκια. Ὅτε ὁ Κικέρων καὶ ὁ Πομπήιος ἐδείπνησαν παρὰ τῷ Λουκούλλῳ ἢ τοῦ δεῖπνου σπατάλη ἀνέβη εἰς πενήτηντα χιλιάδας δραχμῶν καὶ σημειώσατε ὅτι οὐδεμία εἶχε προηγηθῆ πρόσκλησις, ἀλλ' οἱ δύο φίλοι, συναντήσαντες καθ' ὁδὸν τὸν ἐπιτάτορα, εἶπον αὐτῷ, ὡς καὶ ἡμεῖς λέγομεν καθ' ἑκάστην. «Μὰ, κάμνεις σήμερον τὸ δεῖπνον; ἀλλὰ σὰν φασόν, χωρὶς ἐτοιμασίας, ἀπὸ τωὺρισκόμενου.» Καὶ ὁ Λούκουλλος μετὰ πολλὰ ἔσπερξεν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως νὰ γείνη τὸ δεῖπνον ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἀπόλλωνος· ἀλλὰ le menu τοῦ Ἀπόλλωνος ἦτο τετραγμένον εἰς 50,000 δραχμῶν. Ἄλλ' ὅτι θαυμασίως ἀπεικονίζε ὁποῖαν ὑψηλὴν ἰδέαν εἶχεν ὁ Λούκουλλος περὶ τῆς εὐγενεστάτης αὐτοῦ γαστρὸς, εἶναι τὸ ἐξῆς· ἡμέραν τινὰ, καθ' ἣν ἐμελλε νὰ δειπνήσῃ μόνος, ὁ οἰκονόμος αὐτοῦ μίαν μόνον τράπεζαν, καὶ μέτριον πρὸσθηκε δεῖπνον, δι' ὅπερ ἀγανακτῆσας ὁ Λούκουλλος ἐκάλεσεν αὐτόν. Τούτου δὲ δικαιολογουμένου ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον συνδικητῆμονες, ἀρκοῦν ἐνόμισε τὸ δεῖπνον, «Τί λέγεις; εἶπεν ὁ γαστρίμαχος δεσπότης· δὲν ἤξεύρεις, κελότυχς, ὅτι σήμερον παρὰ Λουκούλλῳ δεῖπνεὶ ὁ Λούκουλλος;»

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ ΛΕΒΗΝΟΣ.

Κατ' οἶκον, ἢ ἐν δημοσίοις σχολείοις πρέπει νὰ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΩΝΤΑΙ ΟΙ ΝΕΟΙ;

Ἄνδρες τινὲς μεγαλόφρονες, καὶ ἐκ τοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἔρωτος αὐτῶν φλεγομένοι, πολλάκις ἐνόμισαν, ὅτι ἡ νεολαία δύναται νὰ μανθάνῃ πλεῖονα πράγματα καὶ ν' ἀποφεύγῃ ἐλαττώματα πλεῖστα, μὴ φριτώσῃ εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα. Οὕτω λοιπὸν πολλοὶ γονεῖς, ἐξ ἄκρας πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν στοργῆς ὀρμώμενοι, ἐξεπαιδεύσαν ταῦτα κατ' οἶκον. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι οἱ οὕτως ἐκπαιδευθέντες ἔμαθον πλεῖστα πράγματα, ἀντὶ δύο δέκα, ὅτι δὲ διεφύλαξαν τὰ τε ἤθη καὶ τὴν υγιείαν κατὰ τὰ πρῶτα εἰκοσιν ἔτη τῆς ἡλικίας· ἀλλὰ καὶ ποσάκις δὲν ἀπεδείχθη, ὅτι τὰ ἄθη ἐκεῖνα, ἅτινα ὑπέσχεοντο τοῦ; γλυκυτάτους τῶν κερπῶν, ἐφθάρησαν ἐν οἰκτρᾷ ἀκαρπείᾳ; Ὅσα μανθάνει ὁ παῖς κατὰ τὴν ψυχρὰν καὶ ἄψυχον μέθοδον τῆς κατ' οἶκον ἐκπαιδύσεως, μὴ ἐξεγειρόμενος δι' ἀμίλλης, μὴ φοβούμενος ποινήν, δὲν ἐντυποῦνται διαρκῶς ἐπὶ τοῦ νοῦς αὐτοῦ. Ἡ δὲ στενοχωρία, ἣν ὑπέστη κατὰ τὰ εἰκοσιν ἐκεῖνα ἔτη ἐν τῇ πατρικῇ ἐστίᾳ, ἐξεγειροῦσιν αὐτὸν πρὸς τὰς ἡδονὰς καὶ ὠθεῖ εἰς ἄτοπα, ἅτινα μόνον τῇ νεαρᾷ ἡλικίᾳ συγχωροῦνται. Ἡ ἐποχὴ ἄρα, καθ' ἣν πρέπει νὰ ἀναπτυχθῶσι τὰ προτερήματα καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἀνδρὸς, καταδαπανᾶται ἐν τῇ ἀργίᾳ καὶ τῇ ἀσωτείᾳ· καὶ ἐτι πλεόν, συνήθειαι τινες, ἀποκτηθεῖσαι ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὅπου ὁ νεαρός ἐκεῖνος πατρικίως δὲν εἶχεν ἀντίπαλον οὔτ' ἀνταγωνιστὴν, καθιστῶσιν αὐτὸν ἀνίκανον νὰ ὑποστῇ τὰς ἐν τῇ κοινωνίᾳ συγκρούσεις, καὶ διασφύζονται ἐν αὐτῷ πάντοτε ἐλαττώματα τοῦ χαρακτῆρος, ἅτινα ἢ πρὸς ἄλλους ἀντιπαράστασις καὶ ἢ μετὰ τῆς κοινωνίας συγχρότως, ἐνωρὶς ἀρξάμενοι, ἤθελον ἐκρίζωσαι ἀπ' αὐτοῦ.

Τοιοῦτο λοιπὸν εἶναι συνήθως τὸ ἀποτέλεσμα ἀνατροφῆς, σκοπούσης μὲν νὰ ἀναδείξῃ θαυμαστόν τινα ἄνδρα ἄνευ ἐλαττώματος, ἐλπίζούσης δὲ, ὅτι θέλει παράσχει τῷ δυστυχῇ τούτῳ ἀνδρὶ τὰ πρωτεῖα ἀπέναντι τῆς ἀνευδιζομένης γενεᾶς τῶν συγχρόνων.

Τὸ σκελετὸν δὲ τοῦ συστήματος τούτου φαίνεται παρὰ τὸν ὅτι δὲν λαμβάνεται ἀρκούντως ὑπ' ὄψιν, ὅτι σκοπὸς τῆς ἐκπαιδύσεως εἶναι οὐ μόνον ἡ τοῦ νοῦς ἀνάπτυξις, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ χαρακτῆρος διάπλασις. Διότι ὀλίγον ὠφελεῖται ὁ παῖς, γινώσκων ἀτελῆ τινὰ περὶ ὀρυκτολογίας, ἢ ἀπαγγέλλων τροχάδην τοὺς τεχνικούς ὄρους τῆς βοτανικῆς, ὀμιλῶν περὶ ἀργίλου καὶ πολυκενδρίων φυτῶν, ὅταν αἴφνης ὁ τοιοῦτος παῖς κλαίῃ, ἀνζημιωθῇ ἐν τῇ παιδιᾷ τῶν σφαιριδίων ὥστε τὸ δημόσιον σχολεῖον διαπλάττει τὸν χαρακτῆρα. Ἐρχόμενος λοιπὸν ἐκεῖ ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ, ἐν ἣ διαφθίρεται, ὅπου ἢ προπαίτεται θεωρεῖται εὐφυῆ καὶ ἡ ἰσχυ-